

Norsk Fængselslovgivning.

Som tidligere meddelt i Tidsskriftet (XXIV, S. 11 flg.), blev der i Norge den 31te Mai 1900 udfærdiget en ny Lov om Fængselsvæsenet og om Tvangsarbeide.

Det var egentlig Meningen, at en saadan Lov skulde gives samtidig med Vedtagelsen af den nye Straffelov. Loven blev imidlertid given paa Forhaand, bl. a. fordi dette af Hensyn til Forholdene i Strafarbeidsanstalterne var ønskeligt.

For disse Strafanstalter, som Loven kalder Landsfængsler, blev den sat i Kraft Høsten 1900. Dette kunde dog ikke ske helt ud. Enkelte vigtige Bestemmelser (§§ 16 og 17) maatte indtil videre undtages, idet deres Gjennemførelse gjorde Bygningen af et nyt Landsfængsel nødvendig.

Det forberedende Arbejde til Istandbringelsen af et saadant Fængsel blev strax sat i Gang. Der blev undersøgt en Række Eiendomme, som antoges at kunne egne sig for Øiemedet, og der blev opgjort foreløbige Planer for Anlægget. Der er ogsaa af Stortinget givet et Par mindre Bevillinger til Anlægget. Men Aarene efter Lovens Vedtagelse medførte vanskelige økonomiske Forhold. Og da Fangeantallet i Strafarbeidsanstalterne blev mindre, samtidig med at der skaffedes bedre Plads for Fanger ved en Udvidelse af Akershus Strafanstalt, er det ikke lykkedes at faa de fornødne Summer til det nye Fængsel.

For de lokale Fængsler og Tvangsarbeidshusenes Vedkommende, er Loven af 1900 ikke traadt i Kraft. Den

nye Straffelov blev nemlig vedtagen allerede i 1902. Og som Følge deraf maatte førstnævnte Lov, overensstemmende med hvad der fra først af var forudsat, forandres.

Efter den i 1902 trufne Bestemmelse skulde Straffeloven træde i Virksomhed 1. Januar 1904. I Henhold hertil blev der Høsten 1903 forelagt Stortinget Forslag til ny Fængselslov, omarbejdet i Tilknytning til Straffeloven. Dette Forslag blev vedtaget og Beslutningen sanktioneret af Kongen 12. December 1903.

Den nye Lov ophæver Loven af 1900, men stemmer udenfor de Punkter, hvor den nye Straffelovgivning har nødvendiggjort Ændringerne og Overgangsbestemmelse, i det væsentlige med samme. Om enkelte Forhold er der givet nye Bestemmelser. Dette gjælder navnlig Forskrifterne om Løsladelse paa Prøve.

Med Hensyn til denne Institution udtales i Justitsdepartementets Motiver til Loven bl. a. følgende:

»Om den ved Loven af 1900 indførte Løsladelse paa Prøve har der gjort sig forskjellige Meninger gjældende, idet nogle finder, at den har virket godt, andre det modsatte.

Fra 15. Oktober 1900 til 15. September d. A. — altsaa i næsten 3 Aar — er løsladt paa Prøve ialt 1177 Mænd, nemlig i 1900 168, i 1901 391, i 1902 388 og i 1903 230, samt 82 Kvinder, i 1900 29, i 1901 24, i 1902 23 og iaar 6. Som det vil ses, er Løsladelserne i 1900 forholdsvis meget talrigere end i de følgende Aar. Grunden hertil er, at Loven fik Anvendelse ogsaa paa de ved dens Ikrafttræden i Landsfængslerne hensiddende Fanger.

Af Mændene udgik fra Bodsfængslet 547, fra Akershus Landsfængsel 446 og fra Trondhjems Landsfængsel 184.

Indtil 15. September 1903 er af de paa Prøve løsladte atter besluttet indsat for at udstaa Resten af Straffetiden 406 Mænd og 12 Kvinder. Af Mændene var løsladt fra Bodsfængslet 167, fra Akershus Landsfængsel 183 og fra Trondhjems Landsfængsel 56.

Antallet af dem, som er besluttet gjenindsat, udgjør for Bodsfængslets Vedkommende 31 Procent af de løsladte, for Akershus Landsfængsel 41 Procent, for Trondhjems Landsfængsel 30 Procent. For alle Mandfængsler var Procenten 35, for Kvindefængslet 15, for Mænd og Kvinder tilsammen 33.

Af de gjenindsatte er 270 Mænd og 10 Kvinder besluttet gjenindtagne paa Grund af ny Dom til Strafarbejde. Tager man alene Hensyn til disse, bliver Procentforholdet for Bodsfængslet 20, for Akershus Landsfængsel 27, for Trondhjems Landfængsel 21, for Mandfængslerne tilsammen 23, for Kvindefængslet 12, for Mænd og Kvinder tilsammen 22.

Det er, som man paa Forhaand kunde vide, Tyvene, som danner det overvejende Flertal af de gjenindsatte. Af disses samlede Antal, 418, var 373 løsladt paa Prøve af Straf for Tyveri og 397 før den sidst udholdte Straf dømt for Tyvsforbrydelse. Paa den anden Side var det for 265 Personers Vedkommende Dom for Tyveri, som foranledigede Gjenindsættelsen (for 55 anden Forbrydelse, for 98 andre Grunde som Drik, Lediggang, Overtrædelse af Forskrifterne).

Af de gjenindsatte 406 Mænd hørte 234 hjemme i Kristiania, 25 i Bergen, 18 i Trondhjem, 60 i andre Byer, 54 i forskellige Landdistrikter. 5 var fra Sverige, 2 fra andet Land, 8 uden fast Bopæl. Af de gjenindsatte 12 Kvinder var 10 fra Kristiania, 1 fra Bergen, 1 fra Trondhjem.

Antallet af de gjenindsatte er visselig højere end ønskeligt. Om det er større end rimeligt, er et andet Spørgsmaal.

Et fyldestgørende Svar herpaa kan vanskelig gives uden gennem Sammenligning med ligeartede Forhold. Men nogen brugbar Sammenligning lader sig næppe nu gjøre. Data til en saadan maatte i alt Fald for Tiden væsentlig søges i fremmede Lande. Men der er saa stor Forskjel — retslig og faktisk — mellem Forholdene i andre Lande

og hos os i den omhandlede Henseende, at en Sammenstilling snarere bliver vildledende end veiledende. Navnlig maa det fremhæves, at vor Ordning af Løsladelsen paa Prøve er væsentlig forskjellig fra den i fremmede Lande — undtagen i England — gjældende. I disse Lande løslades efter et meget omhyggeligt Udvalg et forholdsvis lidet Antal Fanger, som man føler sig forvissat om vil bestaa Prøven. Hos os er Løsladelsen derimod ikke betinget af, at Fangen har vist et særligt godt Forhold, eller at der er særlig Grnd til at haabe, at han ikke igjen vil falde tilbage. Lovens Tanke er, at man ikke i ønskelig Udstrækning vilde opnaa, hvad man tilsigter, om man blot kunde indskrænke sig til Tilfælde som de nævnte, i hvilke ogsaa en Løsladelse paa Prøve er mindre paakrævet. Det er fundet rigtigere at anvende Løsladelse paa Prøve paa saa mange Fanger som muligt, at gjøre den til et regelmæssig anvendt Led i Fangebehandlingen. Deraf maa naturligvis Følgen blive — hvad man har været fuldkommen forberedt paa — at en stor Del af de saaledes løsladte atter vil blive indsatte. Men at Antallet af de gjenindsatte i Forhold til de paa Prøve løsladte af denne Grund bliver større, endog betydelig større, end andre Steder, beviser selvfølgelig ikke, at vor Ordning eller dens Gjennemførelse er uheldig.

Skulde man sammenligne vore Forhold med Udlandets, maatte det være med Forholdene i England, idet der, ligesom hos os, den store Masse af Strafarbejdsfangerne løslades paa Prøve. De engelske Tal nærmer sig ogsaa vore. Men heller ikke her kan af en Sammenligning drages endog blot nogenlunde sikre Slutninger, idet ogsaa her mange Omstændigheder gjør Forholdene ulige.

Til paalideligere Resultater vilde man vistnok kunne naa ved at se paa, i hvilken Udstrækning de paa Prøve løsladte Fanger hjemme hos os selv har klaret sig mod Tilbagefald, sammenlignet med, hvad de endelig løsladte Fanger har plejet at gjøre. Men ogsaa en saadan Sam-

menligning maatte gjøres med Forbehold, forsaavidt som Forholdene til forskellige Tider kan gjøre Tilbagefald lettere eller mindre let. Og under enhver Omstændighed er de Tal, som man nu har at operere med, altfor smaa til, at man deraf kan opgjøre nogen sikker Mening om Forholdene.

Departementet antager i det hele, at man ikke i dette Øjeblik kan danne sig nogen fuldt begrundet Mening om, hvorvidt Løsladelsen paa Prøve har været hensigtsmæssig eller ikke, og endnu mindre om, hvorvidt den fremtidig vil komme til at virke tilfredsstillende. En længere Tids Erfaring er vistnok nødvendig for, at man skal komme paa det rene hermed.

Dette gjælder saa meget mere, som den nye Ordning i den Tid, den har været i Kraft, har virket under ganske særlig ugunstige Forhold.

Dels var i 1900, da den traadte ud i Livet, Straf-arbejdsanstalterne saa overfyldte, at man for at skaffe Plads maatte løslade saa mange som muligt. Og der blev viselig af den Grund løsladt adskillige Personer, som man under andre Forhold vilde fundet det rigtigt at holde inde. Dels har man, ogsaa bortset fra det nævnte Forhold, løsladt Fanger, som der ikke har været saa stort Haab om, i større Udstrækning, end det fremtidig vil blive gjort. Man har fundet sig bunden af Loven — mere af dens Tanke end af dens Ordlyd — til ogsaa at prøve saadanne Personer. Løsladelse i saadanne Tilfælde er imidlertid nu sjældnere end i Lovens første Tid. Personer, som har været løsladt paa Prøve, men ikke bestaaet Prøven, idet de har gjort sig skyldige i ny Forbrydelse, tilstaaes nemlig ikke paany betinget Løsladelse, medmindre Straffetiden efter den nye Dom er af lang Varighed, eller der er særlig Grund til at antage, at Fangen nu vil komme paa bedre Veje. Man betragter en ikke bestaaet Prøve efter tidligere Dom som en Omstændighed, der gjør Løsladelse paa Prøve utilraadelig eller Fangen dertil ufortjent. Følgen heraf vil være,

at en stor Masse af Recidivisterne, særlig da de for gjen-
taget Tyveri dømte, vil blive udelukket fra Løsladelse paa
Prøve.

Endelig har der, som bekjendt, i de sidste Aar været
usædvanlig daarlige Tider med Vanskelighed for Arbeide
selv for hæderlige og dygtige Arbeidere. At det da har
været særlig vanskeligt for løsladte Strafarbeidsfanger at
ernære sig paa redelig Vis, er selvsagt. Man vil ikke her-
med sige, at Nød eller Trang direkte har bragt de løsladte
til paany at stjæle eller forøve anden Forbrydelse, ialfald
ikke udenfor ganske enkelte Tilfælde. Men den spar-
sommere Adgang til at faa fast regelmæssigt Arbeide og
den derved fremkaldte Lediggang eller Sysselsættelse med
tilfældigt Arbeide har uden Tvivl bragt mangen en i Fri-
stelse, som han ikke har kunnet modstaa.

Under disse Omstændigheder antager Departementet
ikke, at der er Grund til ved den nye Lov at fastslaa no-
gen anden Ordning end den gjældende. Men har Erfaringen
ikke tilstrækkelig vist, at denne er utilfredsstillende, saa
har den paa den anden Side heller ikke givet nogen fast
Forvisning om det modsatte. Med de foran anførte Tal
for Øie kan man ikke uden videre afvise enhver Tvivl om,
hvorvidt ikke en anden Ordning kunde være tjenligere.
Departementet anser det derfor hensigtsmæssigt, at Loven
nu gives en saadan Affatning, at Løsladelsen paa Prøve
uden ny Lovforandring kan ordnes paa en anden Maade
— og i Tilfælde tilstaas efter Regler, der mere nærmer
sig de i de fleste fremmede Lande opstillede —, hvis fort-
satte Erfaringer skulde godtgjøre, at dette vilde være bedre.
Man vil derfor foreslaa, at § 21 affattes saaledes:

»Den, som har udstaaet Fængsel i $\frac{2}{3}$ af Straffetiden,
dog mindst i 6 Maaneder, kan løslades paa Prøve i Over-
ensstemmelse med nærmere Regler, givne af Kongen«.

I Forbindelse hermed foreslaas Bestemmelsen i den
nuværende § 24 forandret derhen, at Beslutningen skal
fattes af den Myndighed, som Kongen bestemmer. Hvis

Erfaring skulde vise, at Anvendelsen af Løsladelse paa Prøve bør indskrænkes og ikke længere blive nogen regelmæssig Foranstaltning, bør vistnok, som i andre Lande, Afgjørelsen henlægges til Departementet, noget hvortil der forøvrigt allerede under den bestaaende Ordning for at tilveiebringe en helt ensartet Praxis kan være adskillig Føje.

Hvis de omhandlede Forandringer foretages, vil man ad administrativ Vei kunne ordne enkelte Spørgsmaal, som Bestemmelserne i sin nuværende Form fremkalder. Men i Principet tænkes Løsladelse paa Prøve tilstaaet efter det gjældende System.

Ved Siden af de omhandlede Forandringer i de ældre Bestemmelser, hvilke blev vedtagne, har Loven givet en ny Bestemmelse om Løsladelse paa Prøve, nemlig med Hensyn til Personer, som efter Straffelovens § 65 er idømt Straf af ubestemt Varighed. Fængselslovens § 24 bestemmer om disse, at de skal løslades paa Prøve ved Udløbet af den i Dommen fastsatte Straffetid, saafremt det da antages uden særlig Fare at kunne ske. I modsat Fald kan Fangen i Stedet for at beholdes i Fængsel overflyttes til Tvangsarbejdshus. Ved Udløbet af hvert følgende Aar bliver Spørgsmaalet om Løsladelse at tage under fornyet Overveielse. Løsladelsen bliver endelig, hvis den løsladte ikke inden 5 Aar besluttet indsat paany eller paagribes. Under enhver Omstændighed skal endelig Løsladelse finde Sted, naar der efter den idømte Straffetids Udløb er hengaaet 3 Gange saa lang Tid som Straffetiden og i intet Tilfælde senere end 15 Aar efter Straffetidens Udløb.

Af de øvrige Forandringer i Loven kan mærkes Bestemmelsen i § 35 om Mellemdage ved Vand- og Brødstraf. Efter Straffeloven af 1842 kunde saadan Straf ilægges for en Tid af 30 Dage. Straffen udholdtes med en Dags Mellefrist (paa sædvanlig Fangekost) efter den femte og tiende, to Dages efter den femtende og tyvende, men tre Dages Mellefrist efter den fem og tyvende Dag. Mod Vand- og Brødstraffen reistes der henimod Slutningen af

forrige Aarhundrede fra forskellige Hold Indvendinger, idet den paastodes at være skadelig for Fangernes Helbred. For at Straffen ikke af denne Grund skulde blive ophævet, foreslog Straffelovkommissionen i sit Udkast af 1896 Straffens Længde begrænset til 20 Dage og Mellemdagenes Antal forøget. I de over Udkastet afgivne Erklæringer blev der imidlertid ytret Tvivl om Hensigtsmæssigheden af den foreslaaede Ordning af Mellemdagene. Fængselsloven af 1900 tog intet Standpunkt i saa Henseende. Man fandt nemlig i denne foreløbige Lov at burde beholde den gamle Ordning efter den da bestaaende Straffelov. Desuden fandt man det ønskeligt at afvente Resultaterne af nogle af Professor *Torup* i Kristiania Distriktsfængsel anstillede fysiologiske Undersøgelser vedkommende Vand- og Brødstraffen.

Da Lovforslaget af 1903 blev fremsat, var disse Undersøgelser afsluttet.

»Med Hensyn til Mellemfristedagene«, udtaler Justitsdepartementet, »har disse Undersøgelser ført til det Resultat, at de »gennemgaaende ikke i væsentlig Grad har bidraget til at forbedre Individernes Ernæring. Ganske vist er Tabet i Legemsvægt og Æggehvidestof-tab paa selve Mellemfristedagene formindsket; men de følges næsten konstant af en forøget Kvælstofudskilning (Æggehvidestof-tab). I mange Tilfælde har den forandrede Kost utvivlsomt givet Anledning til Fordøielserforstyrrelser, der har bidraget til at nedsætte Ernæringstilstanden«. Videre udtaler Professor *Torup*, at hvis man i alle Tilfælde vil opnaa en Ernæringslignevægt under Straffeperioden, vil det være hensigtsmæssigt a) at forøge Brødrationens Størrelse, b) at søge at tilsætte til Brødet Stoffer, som erstatter dets Mangel paa Æggehvide og saavidt muligt tillige raader Bod paa dets Fedtmangel, navnlig centrifugeret Mælk eller Blod. Ved en saadan Ernæring ansees det under enhver Omstændighed unødvendigt og uhensigtsmæssigt at opretholde Mellemfristedaginstitutionen.

Efter dette antager Departementet ikke, at der kan

være Spørgsmaal om nu at lovfæste en Ordning med Mellemdage, saaledes som gjort i Loven om Forbrydelser af 1842 og foreslaaet i Straffelovkommissionens Udkast til Fængselslov. Paa den anden Side vover man ikke uden nærmere Erfaring at gaa ud fra, at Mellemdagene ubetinget bør og kan sløfes. Man antager derfor, at det bør overlades Kongen at bestemme, om — og i Tilfælde hvorledes — Mellemdage skal anordnes. Skulde nærmere Overveielser lede til det Resultat, at Mellemdagene kan opgives, vilde det være en stor Vinding, saavel for den straffede, hvis Straffetid forkortes, som for det offentlige, idet man vil undgaa det Arbejde at paase, at Vand- og Brødfangerne faar sine Mellemdage paa rette Tider, og spare Penge til den kostbarere »sædvanlige Fangekost«, ligesom ogsaa mindre Fængselsrum m. v. vil behøves. Om Brødets Beskaffenhed vil i Tilfælde Kongen kunne afgive Bestemmelse i Henhold til Lovens § 59.

Overensstemmende hermed blev ogsaa Loven affattet.

I Fængselslovens sidste Paragraf foreskrevet, at den skulde træde i Kraft fra den Tid, Kongen bestemmer. Herved mentes fra først af 1. Januar 1904. Ved en Lov af 28. November 1903 blev det imidlertid besluttet, at Tidspunktet for Straffelovens Ikrafttræden skulde udsættes til 1. Januar 1905. Stortinget fandt dog ikke, at dette burde hindre Fængselslovens Vedtagelse. Heller ikke antoges det at være til Hinder for, at der — overensstemmende med Regjeringens Forslag — blev givet Bevilgning til Fængselsvæsenets Udgifter, bygget paa den Forudsætning, at Staten overtog den hele Forvaltning af de lokale Fængsler fra 1. April 1904. Følgen heraf blev, at visse Dele af Fængselsloven maatte sættes i Kraft fra denne Dato, medens andre først kunde sættes i Virksomhed fra 1. Januar d. A. Fra sidstnævnte Tid er — med enkelte Undtagelser — hele den nye Ordning vedkommende de egentlige Fængsler blevet gjældende.

De væsentligste Undtagelser angaar de samme Paragrafer som i Loven af 1900, nemlig §§ 16 og 17.

Efter Lovens Vedtagelse er der truffet en Række administrative Forføininger, som Loven har nødvendiggjort. Dette gjælder navnlig for de lokale Fængslers Vedkommende. Det er bestemt, hvilke af disse Fængsler skal være Kreds-fængsler, hvilke Hjælpefængsler. Af de første er der for Tiden 14. Ved kgl. Resolution af 16. Marts 1904 er det fastsat, af hvem de forskjellige Fængsler skal bestyres. I Regelen er det Stedets Politimester, som er Bestyrer. Der er ansat Vagtmestre og andre nødvendige Funktionærer ved Fængslerne. For det meste er de tidligere i Fængselskommunernes Tjeneste staaende Funktionærer gaaet over i Statens Tjeneste. Der er udfærdiget midlertidigt Tillægsreglement vedkommende Fangebehandlingen for Overgangstiden mellem 1. April 1904 og Aarets Udgang. Ligeledes er der udfærdiget midlertidige Forskrifter om Regnskabsførselen ved Fængslerne. Der er foretaget Besigtelse af samtlige de tidligere Distriktsfængsler til Afgjørelse af, om disse ved Overgangen til Statens Forvaltning var i ordentlig Stand. Der er erhvervet Oplysninger om og foretaget Beregninger af de aarlige Bidrag, som de tidligere Fængselsdistrikter efter Lovens § 62 skal svare til Staten. Der er givet nye Regler for Straffangers Indsættelse i de forskjellige Fængsler. Der er udfærdiget saadanne Bestemmelser, som i Loven forudsat, om Udsoning af Vand- og Brødstraf. Ifølge disse skal Fangerne efter ti Dages Fængsel paa Vand og Brød udstaa en Dags almindeligt Fængsel og efter yderligere fem Dages Fængsel paa Vand og Brød, to Dages almindeligt Fængsel. Og endelig er der udfærdiget helt nye Reglementer: 1) for Kreds-fænglerne og de større Hjælpefængsler, 2) for Smaafængslerne.

I disse Reglementer har man optaget Fængselslovens Bestemmelser og samlet alle gjældende Forskrifter vedkommende Fængslerne, som er udgaaet fra Centraladministrationen. Dertil har man føiet de nye Bestemmelser, som

er fundet nødvendige eller ønskelige. Reglementet for Kreds-fængslerne og de større Hjælpefængsler indeholder 31 Kapitler af følgende Indhold: 1. Fængslerne og deres Bestemmelse. 2. Fængslernes Indretning og Udstyr. 3. Almindelige Bestemmelser vedkommende Fængslernes Tjenestemænd. 4. Bestyreren. 5. Vagtmesteren. 6. Fængselsbetjente, Opsynskvinder m. v. 7. Præsten. 8. Læreren. 9. Lægen. 10. Kasse- og Regnskabsvæsen. 11. Fængselsraad. 12. Tilsynsraad m. v. 13. Fangers Modtagelse. 14. Almindelige Bestemmelser om Fangernes Behandling. 15. Almindelige Bestemmelser om Fangernes Pligter. 16. Fangernes Forvaring. 17. Dagsorden. 18. Fangernes Kost. 19. Fangernes Dragt. 20. Fangernes Natteleie. 21. Fangernes Arbeide. 22. Sjølepleie, Undervisning og Læsning. 23. Oplysning og Opvarmning. 24. Renlighed og Sundhedspleie. 25. Sygepleie og Dødsfald. 26. Fangernes Brevveksling. 27. Besøg hos Fangerne. 28. Klager og Andragender fra Fangerne m. v. 29. Tvangsmidler og Revselsler m. v. 30. Fangernes Løsladelse, Overførelse fra Varetagt til Straf m. v. 31. Bestemmelser om visse Slags Fanger. 32. Forskjellige Bestemmelser. Reglementet for Smaafængslerne er mindre vidtløftigt og væsentligt et Uddrag af det førstnævnte Reglement. Paa Reglementernes forskellige Bestemmelser kan vi ikke her gaa nærmere ind.

Paa Landsfængslernes Omraade har Loven ikke fremkaldt saa mange Nyordninger. Disse Fængsler har jo allerede tidligere helt været Statens, og for dem har ogsaa Loven af 1900 været i Virksomhed. Bortset fra Reglerne om Fangers Indsættelse, som ogsaa omfatter disse Fængsler, er der alene givet Bestemmelser om Tilsynsraad og enkelte andre Forskrifter af reglementarisk Natur. Det er imidlertid Meningen, at der, saa snart Fængselsstyrelsens Tid og Arbeidskræfter tillader det, skal istandbringes et nyt og omfattende Reglement for disse Fængsler i Lighed med Kreds-fængselsreglementet.

Lovens Forskrifter om Tvangsarbeide har ikke kunnet

sættes i Kraft, idet de samme Forhold, som har hindret Bevilgning til nyt Landsfængsel, ogsaa har stillet sig iveien for Bevilgninger til de fornødne Tvangsarbeidshuses Istandbringelse. I Regjeringens sidste Budgetforslag er der vakt Spørgsmaal om Nedsættelse af en Komité til Udredning af forskjellige Forhold vedkommende Tvangsarbeidsanstalterne. Endelig Bestemmelse herom er dog endnu ikke truffen.

Fr. Woxen.
